

Aandoonlijk schoon is vooral ook de toespraak, waarmee de bogaafde redenaar eindelijk tot den hoofdvijand van zijnen cliënt, tot Chrysogonus, komt.

“Biddend en smeekend, o Chrysogonus, roept Sextus Roscius u toe: indien ik niets van 't aanzienlijke goed mijns vaders tot mij getrokken heb; indien 'k u in goederlei zaak bedrogen maar alles u toegestaan heb met de beste trouw; indien ik zelfs het kleed, dat mij dekt, en den ring van mijnen vinger u overgaf; indien ik uit alle mijne rijkdommen naakt ben uitgeworpen, och! gun het mij dan, dat ik in armoede mijn leven slijte, onderhouden door het geld mijner vrienden. Mijne landgoederen zijn in uw bezit, ik laat het geworden; mijn huis staat voor u open, voor mij is 't gesloten, ik duld het. Mijn aanzienlijke slavenstoet is uw eigendom, zelf heb ik geen enkelen dienaar, 'k vordraag het! Wat wilt gij dan nog meer? Wat vervolgt ge mij, waarin sta ik u in den weg? Gij weet het: ik heb niets, ik durf niets, ik kan niets, niets heb ik ooit tegen u bedacht, en echter belaagt ge hem, dien ge niet vreezen kunt, dien ge niet haten moogt, dien gij ziet dat niets is overgelaten, tenzij 't u ergeren mocht, dat de man, dien ge naakt, als een schepeling uit de schipbreuk, uit 's vaders erfgoed hebt verdreven, daar met een kleed op de bank der beschuldigen zit, omdat de edelmoodigheid van Caecilia hem dat gewaad verschaftte.”

Dat de rechters na zulk een woord niet aarzelden den aangeklaagde vrij te spreken, is niet te verwonderen, evenmin dat het volk den jeugdigen overwinnaar met oerbewijs en dankbetuiging bogrootte. Als men in opgetogenheid van het forum terugkeerde riepen de burgers van Rome elkander toe: Dat belooft iets voor de toekomst. En het volk is in die verwachting niet teleurgesteld. De eerste zegespraal is later door meerdere gevolgd. Maar letten wij op den moed en de kracht, waarmee Cicero Roscius verdedigde, hooren wij zijne onverbloemde mannelijke taal, en denken daarbij dan aan zoo vele bewijzen van zwakheid, die hij, door zijne ijdelheid daartoe verleid, bij andere gelegenheden heeft gegeven, dan zeggen wij: De eerste triomf was niet de geringste.

DE RHINOCEROS.

De rhinoceros behoort tot het geslacht der dikhuidige dieren, en was, evenals de olifant en het nijlpaard, in de eerste tijden van het bestaan der wereld voor den zondvloed over de geheele aarde verspreid. In Duitschland zelfs heeft men de versteende overblijfselen van deze dieren uit de voorwereld gevonden. In latere tijden worden deze hachidermon of dikhuiden, met uitzondering van het zwijn, niet meer in Europa gevonden.

Indien “Reem”¹ en rhinoceros, hetzelfde beduiden, dan vindt men in den bijbel de eerste berichten aangaande het neushoorn. In het boek Job, hoofdstuk XXXIX, leest men: “Zal de eenhoorn u willen dienen, zal hij vernachten aan uwe kribbe? Zult gij den eenhoorn met zijn touw aan de voren binden? Zal hij de laagten achter u eggen? Zult gij op hem vertrouwen, omdat zijne kracht groot is? en zult gij

uwen arbeid op hem laten? Zult gij hem gelooven, dat hij uw zaad zal wederbrengen, en vergaderen in uwen dorschvloer?”

Zonder de beschrijving van den Behemoth en Leviathan in de volgende hoofdstukken, zouden de aangevoerde bijbelwoorden de overeenkomst van den reem en den rhinoceros niet genoegzaam bewijzen. Daar ovenwel de uitvoerige en karakteristieke schildering dezer twee schepselen, hen als den hippopotamus en krokodil doet kennen, zoo is de gevolgtrekking van reem tot rhinoceros gemakkelijker te maken. De reem, behemoth en leviathan uit den bijbel zijn dus niets anders dan het algemeen bekende neushoorn, nijlpaard en de krokodil.

Onder de Grieksche schrijvers is Agatharchidas, die twee honderd jaren voor Christus leefde, de eerste die het dier onder den naam rhinoceros tamelijk duidelijk beschreven heeft, maar tevens de eerste, die het sprookje in de wereld gebracht heeft, dat de rhinoceros gedurig in oorlog met den olifant was over de weiden, en dat hij zijn horen aan de rotsen sleep, om zich behoorlijk tot den strijd voor te bereiden. De Romeinen leerden den neushoorn het eerst kennen door Pompejus den Grooten. Volgens Dio Cassius zou Augustus bij zijn zegespraal over Cleopatra den rhinoceros het eerst te Rome vertoond hebben. Plinius zegt van dit dier uitdrukkelijk, dat het één horen heeft, en nog sterker dan Agatharchidas noemt hij het den aartsvijand van den olifant.

Door Pompejus werd de een- en tweehoornige rhinoceros meermalen naar Rome gebracht en bij zijne afschuwelijke kampspelen gebruikt. Volgens Dio Cassius versloegen Commodus en Caracalla eigenhandig verscheidene dezer dieren.

Hoezeer de Romeinen aan het gezicht der neushoornieren gewoon waren, blijkt uit het gezegde van Martialis, waar hij van een neuswijs mensch sprekende, de uitdrukking gebruikt: “Hij heeft een rhinocerosneus.”

Dat deze geestige dichter in zijn “boek over de schouwspelen” van een rhinoceros met een dubbelen horen spreekt, heeft de geleerden, die daarin eene wederlegging van Plinius' bewering zagen, veel stof tot nadenken gegeven; zij vergaten of letten niet op de afbeeldingen, waaronder die op de munten van Domitianus, die een rhinoceros met twee horens voorstelden; en stoorden zich ook niet aan de berichten van anderen, of verklaarden die naar hun eigen goedvinden, en zoo werd het bestaan van den tweehoornigen rhinoceros bestreden tot het einde der zeventiende eeuw.

Met den val van Rome hielden ook de kampspelen op, en eerst duizend jaren later werd weder een neushoorn naar Europa gebracht; in dien tusschen-tijd geraakte het dier geheel in vergetelheid, en eerst Albertus Magnus en Marco Polo brachten het weer in herinnering, doch zij gebruikten in hunne beschrijvingen den naam eenhoorn, en gaven door deze en andere vorwarringen aanleiding, dat Monoceros en rhinoceros voor hetzelfde dier gehouden worden.

De unicornis of eenhoorn, leest men in die beschrijving van Albertus Magnus, is een bij ons onbekend dier, tamelijk groot, doch niet naar evenredigheid van zijne sterkte, goel van kleur, gelijk palmhout; hij heeft gespleten hoeven, woont in het gebergte en in hoog gelegen wildernissen en heeft op

het voorhoofd een zeer langen puntigen horen, dien hij op de rotssteenen slijpt en daarmede zijn aartsvijand, den grooten olifant, te doorsteken. Zulk een dier, zegt men, heeft Pompejus de Groote naar Rome gebracht om daar in de schouwspelen zijne kracht te toonen.

Naar alle waarschijnlijkheid is deze beschrijving naar Plinius gevolgd, niettegenstaande den veranderden naam en de verplaatsing van den horen. De gehoornde dieren, die Albertus tot nog toe uit beschrijvingen of eigen beschouwing kende, droegen allen de horens op het voorhoofd, en hij vond er dus geen bezwaar in, den horen van den rhinoceros ook daarheen te verplaatsen. Rhinoceros uit het Grieksche nous en horens samengesteld, kon het dier nu niet meer genoemd worden; Plinius had reeds den naam Monoceros, eenhoorn, gebruikt voor een dier, dat slechts in de wapenkunde bekend was. Daarvan werd door Albertus gezegd: "De monoceros moet een dier zijn uit vele dieren samengesteld; het maakt een verschrikkelijk, akelig geluid, heeft de lichaamsgestalte van een paard, pooten als een olifant, den staart van een varken, den kop van een hert, en midden op het voorhoofd moet het een langen horen hebben; dit dier kan nooit of althans zeer moeielijk getemd worden, daar men het bijna nooit levend vangen kan, want indien het merkt, dat het overwonnen is, brengt het zich zelf in zijne wildheid en woede om het leven." Albertus aarzelde ook niet lang en gaf den rhinoceros den naam unicornis. Dat Monoceros en Unicornis hetzelfde betoekenen, belette hem, niettegenstaande zijne geleerdheid, niet, de grieksche en latijnsche benamingen voor eenhoorn op twee verschillende dieren toe te passen. Op zoodanige wijze behandelde men vroeger natuur-wetenschappelijke vraagstukken. Men voegde berichten uit onvolledige bronnen samen, vulde de gapingen aan met mondelinge overleveringen, of uit eigene veebeeldingskracht, en bracht dikwijls dieren te voorschijn, wier weerga nergens gevonden wordt. Over het eiland Java verhaalt de beroemde Italiaansche reiziger Marco Polo o. a. het volgende: Men vindt daar olifanten en eenhoorns (ook leuwenhorens genaamd), die niet veel kleiner zijn dan deze, zij hebben een buffelhuid en voeten gelijk die der olifanten. Midden op het voorhoofd dragen zij een grooten, zwarten horen, waarmee zij evenwel geen leed doen; dit doen zij slechts met de tong, die met lange scherpe stekels bezet is." Waarschijnlijk heeft Marco Polo zelf geen neushoorn gezien, en terwijl hij de verschillende berichten aangaande den rhinoceros bijeenvoegde, schiep hij een even fabelachtig wezen als Albertus Magnus.

Eerst in 1513 werd er weder een rhinoceros naar Europa gebracht, en daardoor werden alle twijfelingen aangaande de plaats van den horen uit den weg geruimd. Daar dit dier slechts één horen bezat, kregen de bestrijders van den tweehoornigen rhinoceros weder nieuwen moed. Dit dier was voor den Koning Emanuel van Portugal uit Oost-Indië overgebracht, en maakte zeer veel opgang, toen Albrecht Dürer het door een houtsneefplaat meer algemeen bekend deed worden. De geschiedkundige en natuurkundige verklaring dier platen luidt aldus: "Anno 1513 na Christus geboorte, heeft men aan den grootmachtigen koning van Portugal, Emanuel, zulk een levend dier uit Oost-Indië naar Lissabon gezonden. Men noemt

dat een rhinoceros. Het is hier in zijne geheele gedaante gekonterfeit. Het is met dikke schubben geheel bedekt. Het is zoo groot als een olifant, maar met korter pooten, en is zeer sterk. Het heeft een scherpen, sterken horen op den neus, dien hij altijd begint te slijpen, als hij bij steenen komt. Dit dier is zeer vijandig tegen den olifant; deze is er zeer bevreesd voor, want als de rhinoceros hem tegenkomt, loopt hij met den kop tusschen de voorpooten van den olifant, scheurt hem den buik open, en doodt hem zonder dat hij zich verdodigen kan; want dit dier is zoodanig gewapend, dat de olifant hem geen schade kan doen. Men zegt ook, dat de rhinoceros vroolijk en listig is."

De rhinoceros van Albrecht Dürer is goed getoekend, doch klaarblijkelijk niet naar het origineel, maar naar eene onduidelijke Portugeesche afbeelding. Het ziet er uit, alsof het lichaam met eene wapenrusting bedekt is, evenals een strijddros, en de beenen met ijzeren platen. Behalve den horen op den neus, heeft Dürer hem nog een horen in den nek gegeven, ook zeker volgens zijn Portugeesch model. De ruime huid van den neushoorn schuift namelijk in den nek in zulke groote plooiën bij elkander, dat het er uitziet als een monnikskap; den top daarvan, wat sterk geteekend, heeft Dürer waarschijnlijk voor een horen aangezien. De kop en de kale schedel van den Indiaanschen rhinoceros geven hem een eenigszins monnikachtig voorkomen, en zeer karakteristiek doch niet zeer beleefd noemden de Portugeezen daarom dit dier, zooals Zedler in 1740 in zijn Universal Lexicon zegt, le moine des Indes.

Dürer's afbeelding werd verscheidene malen nageteekend, en de meening dat niet alleen de neus, maar ook de nek van den rhinoceros van een horen voorzien was, won gedurig meer veld. Zelfs zegt Zedler nog in 1740: "Op den rug heeft de rhinoceros nog een tweeden horen, zoo lang als eene hand; deze tweede horen is als eene schroef gedraaid en spits, even dicht en zwart als de andere." Eenige geleerden bestreden wel het bestaan van dien horen, doch versierden niettegenstaande hunne beschrijvingen den neushoorn met getrouwe navolgingen van Dürer's teekeningen. Zelfs de reiziger Peter Kolbe volgt die zelfde afbeelding, ofschoon hij uitdrukkelijk zegt, "dat het dier niet geschubd is, zooals het gewoonlijk afgeteekend wordt." Door al deze tegenstrijdige berichten droeg het Lissabonsche neushoorn dier, in plaats van de menschen tot een helderder inzicht te brengen, er integendeel nog toe bij, hen steeds meer verward te maken. Het werd op bevel van den koning, nadat het in een kampstrijd tegen een olifant dezen met zijn horen den buik opengereten had, aan den Paus Leo X ten geschenke gezonden, doch verongelukte op de kust van Genua. Ook de tweede rhinoceros, die naar Europa overgebracht werd, schijnt niet lang geleefd te hebben, en was van geen nut voor de wetenschap. Hij had weder slechts één horen, zoodat het bestaan van den rhinoceros met twee horens nog lang betwijfeld werd. Eindelijk in het begin der achttiende eeuw, verklaarde de reeds genoemde reiziger Peter Kolbe, dat hij een zoodanig dier zelf gezien had.

(Wordt vervolgd).

het is aan de houding van dien man op den drempel zichtbaar, dat hij luistert, en den invloed gevoelt, dien de muziek op hem maakt.

Van dien weldadigen invloed, dien de goddelijke toonkunst op 's menschen hart kan maken, hebben reeds de ouden begrip gehad, getuige de vele overleveringen en verhalen, die we daaromtrent bij verschillende schrijvers aantreffen. Of wie kent niet de fabel van Orpheus, die door zijn betooverend spel niet slechts leeuwen en tijgers, maar boomen en steenen zou bewogen hebben, en zelfs den vreeselijken Cerberus door zijne kunst heeft getemd. Volgens het bijbelsch verhaal werd de zoon van Isai naar het paleis van Saul ontboden, om op de harp te spelen, en zodoende den boozen geest van den koning te doen wijken. Onder die oude schrijvers zijn er zelfs sommigen, die niet slechts droefgeestigheid en andere zielskwalen, maar ook lichaamskrankheden door de muziek willen genezen hebben. Zoo wil Aulus Gellius in zijne *Noctes Atticae* ons wijs maken, dat iemand, die door een adder gebeten is, genezen kan worden als men bijtijds een goeden fluitist laat komen. Zoo'n deuntje op de fluit zou ook goed zijn voor reumatiek en pijn in de lenden. Niet minder kras is 't wat Apollonius zegt, wanneer hij verzekert, dat men door muziek zelfs de lijders aan de vallende ziekte zou kunnen genezen. Ook in geschriften van later dagteekening vinden we zulke wonderverhalen. Zoo wordt in allen ernst verzekerd, en dat nog wel in een wetenschappelijk werk, dat de lijders, die door de vervaarlijke tarantula-spin gebeten zijn, door muziek van den dood kunnen gered worden.

Waarheid blijft het inmiddels, dat er sommige instrumenten zijn, of ook wel sommige tonen van een speeltuig, die op het zenuwgestel een bijzondere werking uitoefenen. Piet Paaltjens kreeg het te kwaad, als hij den waldhoorn hoorde, of ook wel de turksche trom; en daar zijn weer andere menschen, die hun kalnte verliezen, als zij een bas of viool hooren, ja zelfs honden verloren dikwijls, als de strijkstok over de snaren kras, geheel en al hun gemoedsrust. Een Engelsche schrijver, de heer Mead, vertelt ons in zijne *Mechanical Account of Poisons, Essay 2*, dat hij een hond een beroerte op het lijf gejaagd, en zoo zijn dood veroorzaakt had, door een snaar, welks geluid de hond niet vordragen kon, eenigen tijd achtereen te doen weerklinken. Dat harpspelers ook zulke gevaarlijke proefnemingen met hun instrument kunnen nemen, is mij niet gebleken, maar in alle geval, die oude man hier op het prentje zal zeker niet gevaarlijk zijn voor mensch of dier.

DE RHINOCEROS.

(Vervolg van blz. 315).

Heel nauwkeurig kan deze beschouwing intusschen niet geweest zijn, anders zou dezelfde Kolbe niet beweerd hebben, "dat de rhinoceros, wanneer hij een mensch beet krijgt, dezen wel achter zich op den grond werpt, maar hem dan alleen door likken doodt, daar zijne tong zeer ruw en stekelig is, en hij daarmee het vel en vleesch tot op het been weglukt en

den mensch langzaam doodmartelt." Dat de rhinoceros aan de Kaap twee horens heeft, beschrijft Kolbe met de volgende woorden: "Juist achter dezen horen (den grooten namelijk) en recht voor het voorhoofd, heeft hij nog een heel kleinen horen, die bij de jonge dieren ongeveer een handbreed, en bij de ouden misschien een halve voet hoog is. Deze is onder op het voorhoofd of de horenspan zoo breed als het voorhoofd zelf, en loopt van boven gebogen uit. Het schijnt dat deze korte horen den rhinoceros eerder hinderlijk dan nuttig is, wanneer hij woedend is en den grond wil omwoelen; het komt mij voor, alsof de alwijze en goede God dien horen daar bij den anderen geplaatst heeft, opdat het dier een teugel zou hebben, die hem midden in zijne woede in bedwang hield."

Behalve al deze verwarde beschrijvingen van de uiterlijke gedaante van den neushoorn, werden in later tijd nog allerlei andere vreemde zaken van dat dier verhaald. Uit de huid van den rhinoceros zou men een kostelijk zout verkregen hebben, gelijkstaande met het hertschoornzout; het bloed zou heilzamer geneesmiddel voor inwendige kneuzingen zijn dan bokkenbloed; en nog vele dergelijke zaken meer. Dat de horen van den rhinoceros de bijzondere eigenschap bezit van geen vergif te kunnen verdragen, bewijst Kolbe met deze woorden: "De kracht van den horen bestaat daarin, dat hij geen vergif verdragen kan; ik weet dat vele menschen een beker in den vorm van een bokaal uit zulke horens draaien, en met zilver laten beslaan; wanneer zij daar wijn ingieten, begint die dadelijk op te borrelen, alsof hij kookte. Giet men er iets schadelijks in, dat eenigszins overeenkomst met vergift heeft, dan springt de beker weldra in stukken, maar indien er wezenlijk vergif in komt, dan barst hij terstond. Dit is een goed middel, vooral voor groote heeren, en ook voor anderen, om zich voor het vergif te wachten en hun leven, dat dikwijls bedreigd wordt, te redden. Zoo worden ook de spanen, die er afvallen, door de draaiers bewaard, opdat zij degenen die door gevaarlijke ziekten overvallen worden, ja zelfs, die aan vallende ziekte lijden, daarmee kunnen bijstaan en genezen."

Wanneer en waar de legende van de wonderdadige werking van vergif op den rhinoceroshoren ontstaan is, blijft onzeker. Bij de ouden was zij niet bekend en was waarschijnlijk weder het gevolg van velerlei verwarringen, zooals uit de beschrijving van Philostratus, een schrijver uit de derde eeuw, blijkt, die aangaande den monoceros bericht: "In de moerassen, in de nabijheid van de Indische rivier Hyphasis, zegt men, dat vele wilde ezels gevangen worden, die een horen op het voorhoofd hebben, waarmede zij naar de wijze der stieren dapper strijden. De Indianen maken bakers uit deze horens en verzokeren, dat wie uit dien beker gedronken heeft, dien dag door geene ziekte bezocht zou worden, en in geval van verwonding geen pijn gevoelen; ongedeerd kon hij door het vuur loopen, en geen vergif, dat met een vijandig oogmerk in zijn drank gemengd was, zou hem eenig nadeel doen. Daarom zijn zulke bakers het eigendom der koningen, en niemand dan den koning is het geoorloofd dit wild te jagen."

Niettegenstaande men de wonderdadige werking

van den rhinoceroshoren op eene natuurlijke wijze heeft zoeken te verklaren, vond het bijgeloof toch steeds meerdere aanhangers dan de waarheid, en bekera en bokalen van rhinoceroshoren waren altijd zeer gezocht. Niet alleen in Kolbe's reisbeschrijvingen vindt men het verhaal van de uitwerking van het vergif op den rhinoceroshoren, ook latere schrijvers uit de achttiende eeuw gewagen daarvan. "Zijne (van den neushoorn) klanwen, horons en zijn bloed worden als artsonij gebruikt; deze deelen bevatten veel vlugzout en olie. Zij dienen tegen vergif, om te zweeten en den buikloop te stillen," zegt Zedler in zijn Universal Lexicon van 1740, en nog tegenwoordig gebruiken de Kaffers en Hottentotten het bloed, enz. van den neushoorn, doch niet tegen buikloop, maar juist voor de tegenovergestelde kwaal; en in Indië gelooven nog velen aan de werking van het vergif op den horen.

Behalve de Afrikaansche, werd in de achttiende eeuw ook nog een rhinoceros met twee horens op Sumatra ontdekt, en zoo nauwkeurig door een Engelsch dokter, Bell, beschreven, dat het bestaan dezer nieuwe soort duidelijk bewezen werd. In Europa werden vroeger slechts de eenhoornige Indische soort overgebracht, en van de zestiende tot aan de negentiende eeuw bedroeg hun aantal niet meer dan zes. Hoe moeielijk het is, een rhinoceros levend in handen te krijgen, blijkt duidelijk, daar men slechts weinige exemplaren daarvan in de zoölogische tuinen van Europa vindt, en uit den hoogen prijs, die daarvoor betaald wordt. Den eenhoornigen rhinoceros vindt men te Londen, Amsterdam, Antwerpen en Hamburg, de tweehoornige Afrikaansche, te Londen en te Berlijn.

Het verschil tusschen den Aziatischen en Afrikaanschen neushoorn bestaat voornamelijk in de geaardheid hunner huid, die bij den Aziatischen in groote plooiën over het lichaam valt, bij den Afrikaanschen integendeel glad over de reusachtige massa vleesch en beenderen gespannen is. Beide soorten zijn nagenoeg even groot, van vijf tot zeven (Rijnl.) voeten hoog, en tien tot twaalf (Rijnl.) voeten lang; hun lichaam heeft een omvang van negen tot tien (Rijnl.) voeten, en hun gewicht is omstreeks vijftig centenaars en meer. De horen is somtijds twee en een halve (Rijnl.) voet lang, de tweede is de helft korter en bestaat uit op elkander liggende stukken. De ruwe huid, zonder haren, is onder aan den buik drierde Rijnl. duim dik en op den rug nog aanmerkelijk dikker; en toch is de neushoorn zeer gevoelig voor de steken van muggen en vliegen. Daarom wentelen de dieren zich in het slijk, en knorren van genot, of zij wrijven zich, wanneer de slijkkorst stuk gesprongen is tegen de boomen, om zich van hunne aanvallers te bevrijden.

In het loopen onderscheidt het neushoorn dier zich van den olifant en het nijlpaard, daar het niet, zooals deze dieren, tegelijk de twee pooten aan den zelfden kant, maar de schuin tegenover geplaatste pooten optilt. Daarbij houdt hij den kop voorover gebogen, en schudt dien, als hij kwaad is, heen en weder. Hij loopt snel en kan het lang uithouden en is een meester in het zweemen. Zijn voedsel bestaat uit struikgewas, riet en het gras der steppen; in Afrika zoekt hij bij voorkeur de doornige mimosa. Hij is onverzadelijk en veroorzaakt vreeselijke verwoestingen in de bebouwde velden.

Het gebeurt wel nu en dan dat de rhinoceros met den olifant twist krijgt over de weidevelden, doch het is verkeerd te veronderstellen, dat er eene aangeboren vijandschap tusschen de beide dieren bestaat, daar plantenetende dieren elkander niet aanvallen, wanneer zij niet toevallig in twist geraken. Wanneer men hem niet plaagt, doet de neushoorn niemand eenig leed, en er bestaat geen voorbeeld dat hij ooit een mensch aangevallen heeft. Wanneer men hem of zijne jongen evenwel bedreigt, kent zijne woede geen perken, en het is niet te verwonderen, dat de Arabieren hem dan voor een voortbrengsel des duivels houden. Het neushoorn dier leeft eenzaam, of in kleine kudden vereenigd, in de moerassige en boschrijke streken van Zuid-Oost-Afrika, Indië en den naburigen Archipel. Het vervolgt ongestoord zijn weg door de dichtst in elkander gegroeide struiken, waarin zijn reusachtig lichaam overal breede doorgangen vormt.

In zijn geheel uiterlijk voorkomen houdt de rhinoceros het midden tusschen het zwijn en den olifant, en de naam "olifantzwijn," dien sommige onkundigen aan den jongen rhinoceros te Berlijn bij zijne eerste verschijning gaven, was niet geheel ongepast; daar hij bij zijn kolossalen lichaamsbouw, die met den olifant overeenkomt, kleine varkenssoogen en eene vooruitstekende bovenlip heeft, die in eene spitse snuit eindigt. Alles in dit dier duidt domheid aan, slechts het rechtstaande oor bewijst de scherpheid van dit zintuig; ook zijn reuk is scherp, doch het oog minder.

Daar de rhinoceros in zijne woede altijd rechtuit loopt, kan de jager, wanneer hij hem niet doodelijk getroffen heeft, en door het dier vervolgd wordt, hem gemakkelijk ontkomen, door plotseling op zijde te springen. Daardoor verliest de rhinoceros het spoor, en koelt zijne woede over den ontvluchten vijand aan den eersten boom, dien hij ontmoet, door hem uit den grond te rukken en den bodem om te woelen. Evenwel blijft de jacht op den rhinoceros, die door de Indische vorsten op hunne olifanten ondernomen wordt, een zeer gevaarlijke liefhebberij.

In Indië en Afrika weet men van den gedooden rhinoceros bijna alles te gebruiken. Van den horen, die eene schoone roodachtig gele kleur heeft, en daarom reeds door de Romeinen op grooten prijs gesteld werd, worden bekera, gevesten van sabels en andere krijgssieraden vervaardigd; van de huid maakt men schilden, zweepen, schotels en andere gereedschappen. Het vleesch wordt gogoten, en het bloed, vet en merg worden als geneesmiddel gebruikt.

Wanneer de rhinoceros zeer jong gevangen wordt, kan men hem gemakkelijk tam maken. Te Soerakarta op Java was een neushoorn, die, zeer jong gevangen, door zachte en zorgvuldige behandeling zoo mak was, dat hij zich zonder tegenstand in een grooten wagen naar Soerakarta had laten brengen. Daar hield hij zijn verblijf op een groot plein, aan den ingang der koninklijke residentie gelegen. Een diepe gracht van ongeveer drie voet breed omringde zijne woonplaats en gedurende verscheidene jaren deed hij geen poging die te overschrijden. Hij scheen volkomen tevreden met zijn lot, en toonde geen de minste onrust of boosheid, ofschoon hij in den beginne steeds door een menigte toeschouwers omringd was. Men wierp hem overvloed van struiken en gras toe, waardoor

het dier geheel tam en vertrouwelijk werd; het liet gewillig toe, dat men hem aanraakte en sommige ondernemende personen waagden het zelfs op zijn rug te gaan zitten. Wanneer hij niet at, of door de toeschouwers opgejaagd werd, lag hij gewoonlijk in de diepe kuilen, die hij in den weeten grond gemaakt had. Toen hij grooter werd, was de smalle gracht niet meer voldoende om hem op te sluiten, en daardoor kwam hij nu en dan bij de huizen en vernielde hunne moestuinen en vruchtboomen; doch toonde geen de minste boosaardigheid en liet zich weer geduldig naar zijn stal terugbrengen. De vele uitgravingen, die het dier door zijn wentelen in het slijk maakte, en de groote ophooping van verrottende

plantenstoffen, maakten zijn gezelschap eindelijk lastig voor de bewoners der residentie, en de koning liet hem naar een naburig dorp vervoeren, waar hij naderhand bij ongeluk verdronk. De bisschop Heber zag in Baroda een rhinoceros, die zoo mak was, dat hij zich evenals een olifant door een kornak berijden liet. In het park te Luchnow zag hij vier of vijf groote neushoorn dieren, die rustig en zachtzinnig waren; slechts een van hen had een onoverwinnelijken afkeer van paarden. Zij schenen zich daar ongestoord te vermenigvuldigen, en volgens Heber's gevoelen zouden zij even geschikt tot het dragen van lasten zijn als de olifanten.

HET WERPEN MET DE SCHIJF.

Naast de worstelaars en vuistvechters behooren ook de *discoboli*, degenen, die met schijven wierpen, gerangschikt te worden. Schijnbaar is het werpen met de schijf eene uitspanning, die veel behendigheid

zegt, dat zij den vorm van een klein rond schild hadden, welks oppervlakte zoo glad gepolijst is, dat het telkens aan de handen van dengenen, die het draagt, ontglipt. Het werpen met de schijf was reeds van

Het steenen werpen in het kanton Appenzell.

vereischt, doch in wezenlijkheid komt het daarbij veel meer op lichaamssterkte aan, daar de schijven, die oudtijds bij dit spel gebruikt werden, zeer zwaar en moeielijk te hanteeren waren; daarbij behoefde men de schijf niet naar een bepaald doel, maar slechts zoo ver mogelijk weg te werpen, hetgeen vooral van de mindere of meerdere sterkte van den speler afhing.

De schijf, een zeer zwaar voorwerp, bestond uit een plat stuk metaal of een eenvoudigen steenklomp, dien men van den grond opnam en hoog in de lucht vooruit gooide. Soms werd de schijf van zwaar hout gemaakt, doch gewoonlijk bestond die slechts uit ijzer en koper.

Langzamerhand werden de schijven meer zorgvuldig bewerkt; in de roemrijkste tijden van Griekenland hadden zij de gedaante van een platten bal, rond in het midden, en meer plat aan den rand. Lucianus

de oudste tijden afkomstig. Men schrijft de uitvinding daarvan aan Perseus toe; deze held had te Larissa het ongeluk zijn grootvader door een steenworp te dooden. In nog vroeger dagen werd de schoone Hyacinthus door Apollo eveneens door een steenworp gedood, ofschoon het te verwonderen is dat de god, die zoo bekwaam met pijl en boog wist om te gaan, niet handiger in het werpen was. Misschien hebben de Grieken door deze fabel slechts willen aanduiden, welke gevaren aan dit spel verbonden zijn.

Ten tijde van Homerus was de schijf een blok ijzer, *solos* genaamd; men gebruikte het zoo als het uit den smeltoven kwam, zonder het eenigszins te bewerken. Het was een soort van ijzeren koek, *padding*, zooals dat in de ijzersmelterijen genoemd wordt. Homerus bepaalt de zwaarte van zulk een blok niet; maar Achilles, over de schijf sprekende, die hij als